АНІ НАЙМЕНШОГО КУСНИКА
УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ ВОРОГАМ!

БОРІТЕСЯ — ПОБОРЕТЕ!
Т. Шевченко

УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДСЬКЕ СЛОВО

UKRAINIAN COMMUNITY WORD

P. O. BOX 103, BROOKLYN 25, N. Y., U. S. A,

НЕЗАЛЕЖНИЙ ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ СУВЕРЕННО-СОБОРНИЦЬКОЇ, ТРУДОВО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ І РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ДУМКИ.

ВИХОДИТЬ МІСЯЧНО

Видає: Українська Громада імени Микити Шаповала в ЗДА. Редагує: С. Зеркаль і П. Марченко.

Всі листування і пересилання грошевих внесків просимо засилати тільки на подану адресу.

Передрук статтів або їх частин дозволяється, але тільки з зазначенням джерела.

Статті підписані власним прізвищем автора, не завжди висловлюють погляди чи становище редакції і за них відповідають самі автори.

За надіслані до вміщення в журналі статтів, поезії, наукові праці то-що редакція не виплачує авторам ніяких гонорарів і не вступає з приводу цього в ніяке листування.

Редакція застерігає собі право скорочувати надіслані матеріяли і правити мову. Редакція не вступає в ніяке листування з авторами з приводу цього. . Незамовлені і не використані матеріяли звертаються лише тоді, коли автор матеріялів ви разно це собі застеріг і коли долучив заадресовану до себе коверту з відповідною поштовою оплатою.

Рік IУ. Новий Йорк, Л ю т и й, 1956 рік. Чис.2/38/

З М І С Т:

I. Генерал Трудової України - Михайло Осецький ..... Стор. ~~25~~.
2. Євген Гребінка: Ведмежий суд Дати: визнання Української Державности, Підписання Берестейського миру і евакуація Київа в 1918 р. ..... " 26.
3. М. Шаповал: Мандрівне. Продовження..... " 27.
4. С. Зеркаль: Минулість і майбутність України. Продовження..... " 33.
5. С. Дулібич: Листи з Бразилії. УII. ..... " 39.
6. Загальна Рада: Бенъямін Франклін і свобода преси..... " 41.
7. А. Ходоровський: Тобі /Приватна приятелеві/..... " 42.
8. Приміткa Редакції про Хвильового і Хвильовизм..... " 42.
9. П.І.ШИГИНАГА: Факти до біографії Миколи Хвильового..... " 42.
10.Ю. Окдова: Українська Громада у Франції. Біянкурська філія..... " 45.
11.Загальна Рада: Новий зріст середньої кляси в Америці..... " 45.
12.С.Пронівський: Оборонці регіоналізму і таборових рад..... " 46.
13 - 14. Газети, журнали..., Листування. Оголошення. Передплата. Предотавн. " 47-48.

Генерал Трудової України

26 лютого 1936 - 26 лютого 1956.

Перед 20 роками помер на еміґрації один з визначних будівничих Української Народньої Республіки генерал Михайло О С Е Ц Ь К И Й. Вшановуючи пам'ять Покійного містимо кілька слів присвячених Славному Генералові. Редакція.

В Парижі, на еміґрації скромно й осамотілo проживав, заробляючи на життя службою сторожа в приватному товаристві охорони Парижу генерал Михайло Осецький. Родом він з Кременця на Волині, родився 1873 року. Гвардейський, визначний і талановитий офіцер російської армії, військові здатности котрого робили йому легко військову кар'єру, під час служби офіцером у гвардії переїшов курс Офіцерської Стрілкової Школи в Оріенбаумі, відтак скінчив Академію Генерального Штабу в Петербурзі і на початку першої світової війни був уже командантом гренадерського Перновського полку, ще перед революцією в 1917 році мав чин генерала російської армії.

Від самого початку Української Революції зразу приєднався до неї і став у ряди українських військ та був один з визначних організаторів Української Армії, будучи при Українській Центральній Раді поставлений начальником українського Головного Штабу. Перед тим був начальником Полтавського Корпусу.

Будучи соціялістичних переконань, він не уявляв собі ніякої іншої України як трудової і соціялістичної, тільки і вірив працювати і боронити та боротися за таку Україну. Тому, коли генерал Скоропадський Павло вчинив пуч за допомогою німецького війська 29 квітня 1918 р. в Київі і проголосив себе гетьманом, генерал М.Осецький покинув і вийшов з армії і переїшов на службу до міністерства залізниць, де був за командіра Корпусу Охорони Залізниць, і став за головного організатора озброєного повстання проти ген.П.Скоропадського, випрацював цілий плян повстання і фактично перевів всю його підготовку з військового боку. Це генералові М.Осецькому Український Національний Союз доручив всю техніку повстання. Відданість, енергія і запопадливість з якою він підготовляв повстання проти узурпатора ген. Скоропадського викликують самі прихильні оцінки чільних діячів і організаторів повстання Українського Національного Союзу. В спогадах покійного Микити Шаповала присвячено самі теплі сторінки для генерала Осецького /М.Шаповал: Гетьманщина і Директорія. Уривок спогадів. Друковано в "Українській Громадській Слові" 1954 р., стор.189, 190 і далі/. Знаменна річ, що ген.Осецький, з військових це був єдиний генерал, що так одважно пішов на повстання і повів за собою військову організацію проти ген.Скоропадського, тоді як інші генерали похилялися /генерал Грекін/, хоч не одного з них Український Національний Союз запрохував. Повстання, що так блискуче закінчилось повним успіхом і втечою ген.Скоропадського, поставило Осецького на першого Військового Міністра при Директорії та на Наказного Отамана Армії /І/, а при війні з Польщею був Командарином Холмського Фронту. Коли вороги перемогли Україну і Українська Армія опинилася на еміґрації то ген.М.Осецький виїхав на еміґрацію до Бельгії, а згодом переїхав до Парижу, де й помер 26 лютого 1936 р. в шпиталі Буссіко і похований в околиці Парижу на цвинтарі Тіе, що міститься на схід од Шуазі - ле - Руа при великому шляхові з Парижу до Корбею.

Був це великий Борець за Суверену, Соборну Трудову Україну. Вільна Україна ніколи не забуде свойого Вірного Борця, що тужив за нею і вірно їй служив до останніх днів свого життя. ..

Продолження на ст.26.

/I/ Чому генерал М.Осецький був Наказним Отаманом а не Головним Отаманом? Генеральний Секретар Українського Національного Союзу і організатор повстання проти ген. П.Скоропадського Микита Юхимович Шаповал пише в своїх спогадах так:

"Понеже головним отаманом військ у нас уже уже був призначений генерал Осецький, то ми Петлюрі ніякої ролі у військах не призначали. Як голова Земського Союзу він міг зайнятись ближче організацією внутрішніх справ і громадського самоуправління. Але як Петлюра став іменно головним отаманом, бо по нашій думці військове командування мусіло належати адміністративно - военному органові, а не як членові Директорії - я цього й досі не знаю. Думаю, що Винниченко згодився на це призначення через якісь особливі міркування /на постанову ЦК УСДРП/. Я тепер думаю, що це сталось не добре. Директорія, як верховна влада, по моїй думці не повинна втручатись до справ управління. Вся дальша історія показала, що Директорія розбилась внутрішньо, морально не об'єдналась, справи управління викликали велику гру пристрасти і розбили ту єдність, яку я вважав передумовою іменно для такого творення Директорії"./М.Шаповал: Гетьманщина і Директорія. Уривок зі споминів. Друковано в "Українське Громадське Слово" чис. I2, I954 р., стор. 278/.

* * * * * * * * * * * * * * * * * * * *

2 лютого I8I2 р. у хуторі Убіжище Пирятинського повіту, на Полтавщині народився талановитий байкар Євген Гребінка. I83I р. закінчив він Ніженську гімназію. Відбув військову службу і повернувся на свій хутір та почав писати свої байки. I834 р. ці байки видав окремою збіркою. Від I834 року працював у Петербурзі урядовцем в "Комісії духовних училищ" і писав повісті. Видав альманах "Ластівка". Найвидатніша повість "Чайковський". Помер р. I848,, маючи всього 36 літ життя.

В Е Д М Е Ж И Й С У Д.

Лисичка подала у суд таку бумагу,
Її бачила вона, як попелястий віл
На панській винниці пив, як лиходій, брагу,
Їв сіно і овес, і сіль.
Суддею був ведмідь, вовки були підсудки.
Давай вони його по-своєму судить
Трохи не цілі сутки!
"Як можна гріх такий зробить!
Воно було б зовсім не дивно,
Коли б він їв собі м'ясиво".-
Ведмідь сердито став ревіть.
-"А то він сіно їв!" - вовки завили.
Віл щось почав був говорить,
Та судді річ його з початку перебили,-
Бо він ситенький був, - і так опре-
/ділили
І приказали записать:
"Понеже віл признався попелястий,
Що він їв сіно, сіль, овес і всякі
/сласті
Так за такі гріхи його четвертувать
І м'ясо розідрать суддям на рівні часті,
Лишці ж ратищі оддать".

Євген Гребінка.

8 лютого I9I8 р. Німеччина, Австро-Угорщина, Болгарія і Туреччина визнали незалежність Української Народньої Республіки.

8 лютого I9I8 р. під натиском Московсько-комуністичних імперіялістів Українська Центральна Рада залишила Київ і виїхала на Житомир. Москалі увійшли у Київ і знищили до 3.000 безборонних українських людей.

9 лютого I9I8 р. представники Німеччини, Австро-Угорщини, Болгарії і Туреччини - з представниками Української Народньої Республіки підписали мировий договір в місті Бересті - Литовськім. За Україну договір підписали члени Центральної Ради Александер Севрюк, Микола Любинський і Микола Левітський.

Кажуть, що цим керує нишком Грушевський. Мають ніби розпочати переговори з большевиками, котрі вже заняли Проскурів.

Сьогодні в "Республ." вже надруковано деклярацію січовиків, що вони визнають всякий уряд, що оборонятиме Самостійну Україну, хоч-би і совітську. В зв'язку з цим, кажуть, війська оповістили, що стоятимуть за Ради.

Не менш пікантно й те, що місцева влада склала список більше 100 душ "надніпр. українців", котрих висилають за межі Станиславова. Розповідають, що вони понаїздили сюди, деморалізують жовнірів /?/, шпурляють грошима. "Ми їх всіх скоро на баґнети візьмемо!" Невже це правда? Ого, браття як заговорили, діставши гроші з України, продукти, артилерію і людей...-

Я не знахожу собі місця: хочу виїхати і не знаю куди. Зморився вже. Коли-б не так холодно - зараз би виїхав у гори, щоб в лісі втихомиритися і спочити...

Сьогодні передали мені привіт від Єл.Вас., що влаштувалась в Камен. Губ.Земстві по українізації якійсь.

Все-таки я зморився, зморився....

У-вечері того-ж дня.

Цікаве! Зозуля з жінкою, Филипович, Сербиненко, Косаревич-Косаренко, 2 ревізори Управління /Лисенко, Балабан/ і ще де-хто дістали від коменданта Горобача листи протягом 24 годин виїхати за межі Галичини на Наддніпрянщину /?/, а коли самі не виїдуть, то їх буде під військовою командою одпроваджено. Кажуть, що такі листи зготовлені чи готовляться і для инших, в тім числі і для мене. Цікаво! Голова Національного Союзу, двічі міністр Республіки, письменник, 18 років працював для України, не був висланий з Галичини при австрійському режимі 1913 року - тепер висилається! Ким? українським урядом. Але ще ліпші річі довідався. В.Темницький розповідав у-вечері, що хтось розповсюдив "список" нового Секретаріяту в такому складі: - президент Вітик, Темницький внутр., просвіти Пачовський, шляхів Устіянович, закордон. Безпалко, земельних я /?/, військових Вітовський, почт. Калинович і т.п. Це настрашило теперішніх заправил і це вони сиплять репресії!

Переказав Микольця /Єшан/ таке: Днів 4 зустріває Цегельський Калиновича в "Уніоні" і каже: "Що ви робите? Викликайте Вітика, хай бере владу, бо приїхав Шаповал і веде большевицьку агітацію, думає захопити владу" і т.п. нісенітниця. Той Калинович відповів, що ось тепер ви вже кличете Вітика, а тоді гримали на його - щось в такому роді.

Раз розмови стали на такий грунт, то очевидно хтось з панів Цегельських проєктував /догадувався/ який має бути Секретаріят і назвав ці призвища, а хтось другий пустив то як "факт" і пішло гулять! Боже, як морально розкладається інтелігенція, як подуріли її слабодухі "вожді", до якого пониження доходять ці політичні спекулянти!

Андрій Жук казав, що йому в "сферах" говорено ніби я в дискусіях "страшенно критикував Секретаріят і казав, що ніхто нічого не робить, тільки на автомобілях їздять".

Справді видно, що працює досвідчена рука якогось провокатора.

О, провокатори тут досвідчені! Які мерзавці... Як гидко... Треба їхати відціль...

26 березня.

Сьогодні багато цікавого. Приїхав Швець. Був у мене. Багато говорили. Нічого не розберу, що сталось в Каменці.

Розповідали сьогодні, що отряд Палієнка розстріляв Чеховського і Жуковського. Швець думає, що це неправда, але ексцеси могли бути. Тут робиться щось дивне. Картки про виселення дістали міністр фінансів Кривецький, Тимофіїв і ще кілька чоловік.

В Національній Раді було бурхливе засідання. Довго і красномовно говорив Безпалко. Коли він критикував політику внутрішню, то згадав про висилку надніпрянських

українців в дуже гострих, пятнуючих виразах. Залунало "ганьба", вигуки протесту проти уряду. Момент був тяжкий. Внесено інтерпеляцію Назарук говорить мені на виході, що висилка робиться по приказу Директорії і по списку Самійленка. Ось тут не так

Сьогодні радила комісія з участю Вубели, Самійленка, Фещенка-Чопівського і Мацюка. Підчеркували червоним олівцем кого треба вислати - власне підчеркували ес-рів і ес-деків. Призначили на висилку і мене. А хвилину перед цим я говорив з Чопівським і цей мені нічого не сказав. Горобач питав по телефону Самійленка раніш чому в списку немає мене /позавчора/ Отже сьогодні при допомозі "землячків" це робиться. Що за роль Мацюка? Чому це вони так визвірилися на мене? Що за участь Чопівського в цій історії? Не розберу.

28 березня. Пятниця.

Вчора приїхало багато з Наддніпрянської України, або як тут кажуть "зза-кордону": бачив Макевського, Осмоловського і ін. Чопівський, Корчинський, Андрієвський, Швець і де-які галичане /Петрушевич, Лозинський, Вубела/ їздили на нараду в Жодорів. У-вечері Чопівський і Корчинський говорили мені, що міжнародне і воєнне становище /через брак боєвих матеріялів/ тяжке. Де-що розповіли дуже цікавого. Вони думають, що треба як найскорше мир з Антантою заключити. Незадоволені Камянецькими подіями, але надіються, що ця справа буде гаразд. Що там діється - не розберу.

Вчора на Національній Раді на засіданні до мене підійшов Мацюк з ріжними любезностями. Я спитав його, чому він попав у комісію "по висилці" українців і чому старався про мою висилку. Відповів, що нічого подібного і показав листа про висилку його. Казав, що його приплутано дарма до цієї справи. Він, мовляв, зайшов туди по своїй справі, посидів 10 минут і пішов, а зовсім він не член комісії. Вони /Чопівський, Білинський, Вубела/ говорили про висилку, а він не говорив нічого. Коли д. Макух заявив своє пояснення Національній Раді, то Мацюк обурився. Самійленко, кажуть, ходить там і протестує, що вся вина звалюється на його.

Боже, який розклад... Один одного висилає, один одного підозріває, нишпорить, а Україна гине. Через наше історичне безладдя і поголовний авантюризм, непорядність, хабарництво, егоїзм. Як тяжко бути свідком морального упадку нашого суспільства!

Сьогодні сповіщають люде один одного, що список "до висилки", в якому есть я, Мартос, Зозулі /обоє/ і ще де-хто. Кажуть, що Чопівський має увільнити Ковалевського, Тимофієва, Трохименка. Про Ковалевського сказав ніби це "авантюрист".

Але що за гра зі мною! Вчора все закликав горілку пити з ним, а сьогодні, кажуть, я в списку до висилки. Чи це брехня, чи то брехня - хто вгадає?

У-вечері.

Після обіду від 5 до 8 год. був у мене Швець. Розповідав докладно про наше становище. Між иншим пояснив, що в засіданні Директорії, коли був Петрушевич, читав Мазепа листа від В.Темницького, що писав до ес-деків про стан річей в Галичині. Мабуть цього листа мав на увазі Голубович, коли розповідав у Національній Раді, що урядові "шкодять" ріжні люде і що, мовляв, один відомий громадський діяч писав до Директорії, що в Галичині ніхто не довіряє урядові і він скоро зійде зі сцени. Швець мабуть лишиться ще на один день, щоб як представник селянства в Директорії привітати селянсько-робітничий Конґрес.

У-вечері говорив з Чопівським про "висилку" українців з України. Він в присутности Гольдельмана і Єшана сказав слідуюче: коли він приїхав до Станіславова, то його прохали переглянути складений Самійленком список. Це не була комісія, а приватне "збіговисько". Чого там був Білинський і Мацюк - дивується. У списку був я, але не було Гольдельмана. Він, Чопівський, роз'яснив, що висилці підлягають тільки урядовці і військові, що понаїздили сюди Бо-зна чого, але ні в якім разі не ми, що живем тут в ролі приватних людей, до яких таке розпорядження не може стосуватися.

Він завтра відповідні роз'яснення зробить коцу слід.

А все-ж таки, хоч сьогодні в газеті надруковано пояснення Макуха, що висилку робиться по постанові Директорії, - Швець, Андрієвський, Чопівський підтвердили, що такої постанови Директорії не було і вони тут тільки взнали про цей напір Секретар.

Невже галицькі запрягли опустились морально так низько, що навіть не сміють признатись, що це вони самі затіяли цю історію. Темницький казав, що вони 22-го постановили були мене арештувати і вислати.

29 березня.

Сьогодні жадних сенсацій нема. Навіть засідання Національної Ради не було. Якось плине собі нудота широкою річкою та заливає все.

Була маленька нарада з Шевцем; заходив Ковалевський, Єшан, Панковський. Надруковану брошуру "на правах рукопису" не видала друкарня, бо це має бути лише за дозволом цензури. Такі звичаї. Кажуть, що "висилку" припинено. Але це так лише до одїзду членів Директорії - потім запрацює галицька машинка!

Кажуть, що наші війська взяли Бердичів і Жмеринку. Ніби вже група Оскілка дійшла до Ворзеля. Осточортіли тутешні люде. Я бачу, що добровільно я-б тут і тижня не прожив. В атмосфері сплетні, інтриги, що виробляють низькі істоти дихати не можна.

.....

30 березня.

Сьогодні відбувається Селянсько-Робітничий З'їзд. Хоч я дістав запрошення, але з огляду на "галицьку псіхольогію" не пішов туди. Вони такі сімпатичні, що з нашого боку було помилкою з ними мати якесь взагалі діло.

Вчора Назарук і Вітовський запросили поговорити з ними над проектом земельного "рамкового" закону. І що-ж я вчув! "Ми з Вами /мною/ цілком принціпіяльно годимося, соціялізація наш ідеал, але наші обставини такі, що годі думати про це". Проект закону такий дивовижний, що без сміху не можу згадати. Провалятьоя вони з ним. Це галицьке "умозапрятання", а не закон.

Соц-демократи приняли мою пораду, щоб вибрати до Національної Ради селянських і робітничих депутатів. Цікаво, що з того вийде. Соц-демократи вчора закінчили свій з'їзд. Резолюцій ще не знаю. Тепер хороба на з'їзди: відбувся з'їзд радикалів, соц-демократів, відбувається з'їзд нац-демократів. Всі скачуть в гречку "соціялізації". Що з того вийде? Галицьке дурисвітство. Безнадійні люде, що займаються політичним душохапством, аби пролізти кудись до "пирога" чи як тут кажуть - до "холоба".

А політика їх - кіно "Австрія". Чисте Кіно! Послухаємо, що то вони окажуть про з'їзд. Україна повинна забути про цей край хабарників і австрійських бюрократів та поліцаїв. Історія нашого визволення запише на карб чорносотенства отрільців і ріжних Цегельських. Розповідають про цього панка всякі "анекдоти" з авансами і поїздкою до Чехів, коли там є місія Славинського. Не можу перемогти своєї огиди до цих ліліпутів думки і завзятих хабарників..... Незабаром усі дізнаються... - от вскочив в брудоту!

І квітня 1919 р.

Вчора був у кавярні "Австрія", де мене знайшов представник Президії Трудового З'їзду і потяг на з'їзд аби я поінформував про основи земельної реформи на Україні. З'їзд мене привітав і я взяв слово. Говорив з пів-години, часто переривали оплесками, а в кінці зробили овацію. Замість резолюцій ес-деків хтось запропонував приняти земельний закон Директорії. Прийнято всіма проти одного /якийсь панок/. Я мав успіх величезний.....

З'їзд вибрав 60 депутатів до Національної Ради. Сьогодні Нац.Рада обговорювала

цю справу. Соромно було слухати, як ця обскурна буржуазна публика говорила проти приняття селянських і робочих депутатів. Видно, що не приймуть. Завтра буде відповідь.

Лозинський вчора в газетах сповістив, що він не представляє ніякої партії в Нац. Раді, а кооптований до неї. Це було використано і сьогодні він пояснив цю справу та взагалі полемізував з Безпалком. Говорив так, що було сором: якийсь паламарь-мораліст, а не політик. Бідний анархіст доїхав до нац.-демократів.

До речі, нац-демократи переіменувалися вчора на своєму з'їзді в Українську Народню Трудову Партію! Люде будуть трудитись для своєї кишені. Гарна партія!

Вчора на Трудовому З'їзді зеленіли радикали після моєї промови. Вони думають одурити народ. Не вдасться. Повторюють всі помилки українських партій Наддніпрянщини. Нічому не навчилися! Послухавши сьогодні бесідників Нац.Ради, я переконався, що ці сліпі і глухі люде підуть в темний кут, але відтіль не вернуться. Попи, директори, адвокати, професори, доктори - але такі темні, що страшно робиться. Вони не вратують України! Темні обскуранти... "Україно, оце твої діти". Сьогодні анульовано справу з газетою, бо тут нічого не можна наладити.

Вчора говорив з Андрієвським на від'їзді. Він обіцяв дати кошти на газету.

Чомусь "самостійники" збираються переїхати в Одесу. Туди простує і Балбачан. Бачив Грекова. Він пішов в одставку, бо не може працювати з Петлюрою, котрий втруча - ється у воєнно-технічні справи, не розуміючи їх.

П'яніствують "земляки". По ресторанах лунає російська мова.

Хто нас примирить і в згоді поведе до однієї мети: будівництва держави? Де йде соціяльна боротьба - там державу будувати не можливо. Примирря не видно. Люде грабля́ть гроші, а тому росте взаїмне недовірря, грізня. Україна в небезпеці...

6 квітня.

Позавчора приїхав М.Грушевський. Їде до Амстердаму на соціялістичну конференцію. Популяризуватиме українську справу за кордоном. Очевидно він більше зробить, чим усі наші місії закордонні, на які ми витратили вже 40 мілiонів, а пуття нема. Поїхав туди малограмотний люд, що не видав ні однієї брошури про Україну! Де-що робили взагалі Степанківський /бюро в Лозані/, Залізняк /бюро в Стокгольмі/, "Союз Визволення України"/бюро у Відні і Берлині/. Приватні люде роблять, а колосальні місії компромітують! Сидять по ресторанах, грають в шахи, полемізують самі з собою, звязків не вміють зробити, бо нов не знають і далекі взагалі від життя.

Позавчора звістка, що "советская армія" передалася на наш бік у Гомелі. Вже здано 35 гармат, а люде переходять гуртами по 200 - 300 душ.

Починається реакція однобічної диктатури "комуністів". Наші буржуазні елементи дуже радіють з цього приводу. Застрашаюча реакція може прийти цілком несподівано.

Маю читати лекцію про "виховання інтеліґенцію" І3 квітня, в слідуючу неділю. "Земельна справа" трохи посувається, але не дуже. Марнію і слабію щодня дужче. Сили падають дуже швидко. Не знаю взагалі що діяти... Гнусна погода приноблює. Сьогодні зрештою виглянуло сонце.

Цікаві дебати в Нац. Раді. Відкинуто справу з сел.- робітничими депутатами, бо вони "не вибрані всенародно". А пани й попи ніби "вибрані"! Буржуазія вірна собі, форсують земельну справу. Це цікаво, як вони викручуються та вигинаються, щоб задурити народню думку.

І2 квітня.

Большевики взяли Одесу, Коростень, Волочиськ, Владимир-Волинський/?/.

В Гомелі здалась большевицька армія: 2000 душ, 200 кулеметів, багато гармат. Через голод і деспотизм влади.

Румунія виробила плян окупації Галичини. Офіціяльно сповіщає Румунія, що вигнано большевиків з Кишиньова, Рені. Значить вони там були. Приїхали Шульгин, Чопівський, Лизанівський, Романченко. Бачився з Д.Дорошенком.

Вчора був у парку і на знаменитому концерті Капелі. З білетами було добре: І біл дала пані Ніна, а Микольця здобув ложу. Я був "несамовитий, як дикарь".

Позавчора "Нове Життя" вийшло під нашою редакцією /я, Ковалевський Микола, Єшан, Пачовський/. По кілька моїх заміток і статтів.

З радикалами переговори перервано. Лагодиться в Рівному якийсь кабінет: Безпалко, Темницький, Крушельницький, Ковалевський, Жуковський, Лизанівський, Мартос, Мазепа.

Чутки ходять, що Варшаву заняли большевики /польські/. Баварія оповістила владу Рад. В Станіславові перебувала американська Місія /2 капітани - жиди: Бахман і Весклер/ Бахман походження галицького.

До Амстердаму їде Грушевський і ес-деки. Все тікає за-кордон. Д.Дорошенко їде купувати "друкарню" для університету, Жуковський - купити сорочок, бо "лишився без нічого". Вчора дав згоду на читання лекції в Коломиї 21-го: "Основні засади Великої Революції і наша мета", 23-го: "Земельна реформа, як підстава Української Державности", 24-го: промова на вечері "Шевченко і Самостійна Україна".

У-вечері.

В "Республиці" надруковано статтю "Пошесть" підла виходка проти "закордонців": все, що йде з Наддніпрянщини - шкода. Пошесть на з'їзди станові і партійні, на "хлопців" в уряді, на революцію і т.п.

ІНТЕРПЕЛЯЦІЯ БАБИ ПАЛАЖКИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ РАДІ.

Ой, люде добрі! дайте мені раду!
Не можна далі жити на селі:
Усе зійшлося на мою загладу,
Мов показилися старі й малі.

Мов пошести на людях повелися:
Республіка аж стогне від нещасть,
А наші дурні їздить завзялися!
Ці з'їзди всякі - то одна напасть.

Хай залізничники вже їздять дарма,
Їм їздити сам Бог велів,
'Кий чортів батько без жандарма
Жене почтовиків, учителів?

Це Наддніпрянщина все коїть:
Відтіль на нас дме суховій,
Що ятрить душу а не гоїть,
Деморалізує нас, о Боже мій.

Уже сказився і мій Омелько:
Надів шинель, як большевик,
Дурниці меле про земельку,
Скрізь підніма гармидер, крик.

Моє хлоп'я, ще в юнощ, люде,
Міністром хоче буть, біг-ме,
Як в Наддніпрянщині! і буде
Як бука пан-комісар не візьме.

Оці-ж харцизи затівали
Недавно скинуть Уряд наш -
І список вже міністрів склали -
Бодай їх грець узяв на спаш!

Куди ви дивитесь, бадіко,
Нас Київ в прірву зажене,
Відкіль вже не повернемось до віку,
За що-ж це ви караєте мене?

Спиніть всі з'їзди, всі Казети,
Омелька в цюпу посадіть,
Надіньте хлопців на багнети,
Щоб не шидичились, адіть!

"Всеукраїнськість Наддніпрянська"
"Земля і воля", "творчість", "рух"!
Що це за видумка циганська -
Хай всим керує п. Старух!...

12.IУ.1919. М.Шаповал.

МЕНІ ОДНАКОВО, ...

Мені однаково, чи буду
Я жить в Галичині, чи ні -
Нема помешкань! В халабуду
Заліз, як пес, на чужині.

І вже свій цукор доїдаю,
І борошна уже нема -
А де добуду - я не знаю
І Харчовий Уряд не зна.

Мені однаково, чи згину
До двадцять чотирьох годин,
Чи знов поїду на Вкраїну,
Як незаконний гражданін.

Чи там, чи тут - однаке лихо,
Який мені з того гарач
Кума казала Ковалиха -
Там большевик, тут Гарабач.

Та не однаково мені,
Як Україна вільна стане,
А я лишусь в Галичині,
А в Київ підуть галичане.
Ох, не однаково мені. 12.IV.1919. М.Шаповал.

13 квітня.

Сьогодні мав виклад на "Громаді" про виховання інтелегенції. Людей було мало бо все живе було в парку. Читав рівно годину. Дискусії були мляві, лише один "наддніпрянець" здивував своїми "індівідуальними", "парадоксальними" увагами. Був Лизанівський, Єшан, Балицький, Пачовський і ще де-хто. Ходять чутки, що большевики вже біля Тарнополю. Приїхала угорська місія і сьогодні мала наради з Секретаріятом. Про що - не відомо. В Станіславів приїхало багато людей: бачив Ткаченка, Чеховського, Грушевського, Швеця. Кажуть, що є радіо про те, що большевики заняли Крим /Ялту, Сімфорополь, Севастополь/. В Одесі зробили велику різню. Настрій нервовий, трівожний. Чув, як жовніри голосно матюкали "буржуїв" на вулиці. Помилки політичні мабуть зробить і тутешня влада, як це трапилось у нас.

НА ТЕМИ ДНЯ.

Весна чудесна в пишній шаті
У Станіславів надійшла,
Повеселішало якось у хаті,
Мов цукру й нафти принесла.

На Липовій юрба весела,
У парку гамір підлітків,
Мікроби руху нищать села,
Іде навал большевиків.

Партійні мріють про газети,
Але друкарень - ні - ні - ні,
Свербить пописувать памфлети,
Та папір згинув на війні.

Старі кричать про "тверду владу",
Молодші мріють про Дєпрад,
Хто ще не знав "Совітську раду",
Той побалакать про це рад.

Бодай побила їх година,
Усіх політиків, бо їх
Здря не позбудеться Вкраїна
Хоч будуть вже курям на сміх.

Мій фельєтон, немов до чаю
Замість варення - огірок.
Про що писать уже не маю
Й на цім скінчаю свій урок.

- - - - - - - - - - - - - - - -

Хтось по серцю ударив громами,
Світло сонця позаступав він,
Я лишивсь розмовляти з стінами,
Мов розбитий "потоплений дзвін".

13 квітня 1919. М.Шаповал

14 квітня.

Сьогодні Грушевський виїхав. Його провожають Лизанівський, Жуковський, Єшан. З ним поїхав Ревуцький.

Відбувся 2-й концерт Капелі. Прекрасний. Особливо "Ой, гай, мати", "На гороньці"/"Там грають, - там грають"!/, "Ой пряду, пряду". Був у парку і бачив Н. Сьогодні в "Новім Житті" маємо "Інтерпеляцію баби Палажки". Вчора була угорська місія. Кажуть, наче б то в нараді вона вимагала оповіщення Галичини радянською.

Далі буде.

С. Зеркаль. МИНУЛЛСТЬ І МАЙБУТНІСТЬ УКРАЇНИ. Продовження.

Організоване українське учительство в час революції відограло дуже важливу і позитивну роль для відбудови Української Державности. Як елемент походження селянського і працював на селах в широких народніх трудових масах, вклало дуже багато праці і понесло великі жертви життям своїх товаришів.

В соціяльно-економічному і світоглядовому переконанні було воно поступово-революційним і дало найбільше членства в українські соціялістичні партії, зокрема УПСР.

Один з активних учасників Української революції і відомий політичний діяч П.Христюк так характеризує працю вчительства: "Те, що вотнгло зробити вчительство в цей час /від березня до грудня 1917 р./, являється великою вкладкою до національно-культурної скарбниці Українського трудового народу, вкладкою, яку могли дати в такий короткий час тільки революційний захват і повна самопожертва праця українського вчительства".

Культурне життя на Україні, особливо серед селянських і робітничих мас, почало набирати швидкий темпом національних форм.

По селах раптово почали закладати "Просвіти" і організовуватися нові українські народні школи а існуючі переходити на українську мову.

І квітня 1917 року в Київі урочисто відкрито П е р ш у У к р а ї н с ь к у Г і м н а з і ю. Така подія насторожила в Київі всю единонеділимську реакцію і ренегатську наволоч і вона почала перша вороку акцію проти українського вчительства, але дарма, організаційної праці українського вчительства вже не застановлено і кожний день приносив нові успіхи.

В днях 23 - 25 серпня, н.ст., 1917 року відбувся Д р у г и й В с е у к р а ї н с ь к и й П е д а г о г і ч н и й З ' ї з д на якому постановлено питання до практичного провадження навчання і взагалі всі праці провадити в українській мові. Ухвалено: а/ закласти "Просвіти" по всіх містах і селах, б/ організувати учительські професійні спілки по всіх повітах, в/ закласти в Київі Науково-Педагогічну Академію для підготовки кадрів лекторів та вчительства для всіх шкіл, г/ домагатись, щоби з вересня 1917 р. в початковій школі на Україні навчання у всіх групах провадилось українською мовою, ґ/ що до української мови в вищих початкових школах, середніх, вчительських інститутах та семінаріях повинна переводитись згідно постанов Першого Всеукраїнського Вчительського З'їзду.

VII. Студенство.

Українська студіюча молодь високих шкіл перед революцією 1917 р. була згуртована в фахові студенські громади і почасти в політичних партійних організаціях. Більш помітні громади студенства знаходилися в Петербурзі, Москві, Київі і інших містах, навіть в Томську, на Сибірі. Вже в перші дні революції студенська молодь кинулася у вир революційно-організаційної праці. Зайняло воно самі передові позиції в українській національній і соціяльній революції.

На початку революції в Київі існувала Г о л о в н а У к р а ї н с ь к а С т у д е н с ь к а Рада, а в інших високошкільних осередках місцеві студенські громади. Великої праці доконало студенство на протязі революційної доби на Україні: провадило агітаційну роботу поміж робітництвом в містах і селянством на селах, влаштовувало різні курси і лекції, провадило відчити для середньошкільної молоді, робітництва, салдатів і селянства. Партійно належало до соціялістичних партій, зокрема масово перебувало в Українській Партії Соціялістів - Революціонерів, партії трудового селянства.

Напрямок для своєї роботи студенство черпало з постанов В с е у к р а ї н с ь к о ї С т у д е н с ь к о ї К о н ф е р е н ц і ї та студенських органів, як "СТЕРНО" та інші, а головними чином з політично-партійної преси.

В національному питанню студенство відразу стало радикально на ґрунті автономії, але з розвитком подій воно одно з перших заявилося за суверенність України.

В той час як селянство і робітництво, через брак національної свідомости, до революційних подій ставилося байдуже і ставило тільки соціяльні вимоги до керівних революційних сил, а воїнство з тих-же самих причин підлягало демагогії московської агітації про спільного ворога, спільний котьолок, що Україну видумав Грушевський, Винниченко і інші за "германські" гроші тощо і займали в критичний момент боротьби "нейтралітет," чим несвідомо помагали Москві в поході проти Української Центральної Ради і Генерального Секретаріяту за здобуту самостійність Української Народньої Республіки,- студенство стало беззастережно в обороні здобутої волі і підтримало Українську Центральну Раду як керуючий орган української революції і Української Народньої Республіки.

Воно, студенство, провадило активно зі зброєю в руках боротьбу в Київі проти Московських реакційних і большевицьких провокацій, воно пішло на оборону границі України на півночі проти Московсько-комуністичної навали і зустрілося з переважаючими ворожими силами під Крутами 29 січня 1918 року.

"Студенський Курінь", що складався переважно з соціялістів-революціонерів і під командою соціяліста-революціонера О.Поповича, в кількости 300 душ зустрівся з двома Московськими арміями і відділами Червоної Гвардії.

Полягли всі геройською смертю, але не здалися.

І так на протязі всієї боротьби українське студенство стояло в перших рядах збройної боротьби в військових формаціях до останнього патрона, до останнього ступня Української Землі.

Багато тих молодих борців - студентів опинилося на еміґрації.

VIII. Залізничники.

Українські залізничники до революції не мали власної української організації і входили на загальних правах до імперських російських організацій.

Революція 1917 року дала можливість організувати українцям залізничникам свою фахову організацію. Початок був такий: в квітні місяці 1917 року відбулося зібрання представників українських робітничих культурно-просвітніх та професійних організацій т.зв. південно-західніх /за час існування УНРеспубліки їх названо правобережними/ залізниць в Київі, на якому обмірковано справу організації українського залізничного робітництва. На це зібрання прибули й делегати української ради робітників московського залізничного вузла. Зібрання обрало організаційну Комісію, яка й повела далі роботу по організації південно-західних залізниць.

Організаційна Комісія в скорім часі скликала в Харькові Перший В с е у к р а ї н с ь к и й З ' ї з д З а л і з н и ч н и к і в, на якому було обрано Виконавче Бюро, якому доручено провадити дальшу організаційну роботу по організації українських залізничників у всеукраїнськім маштабі. Виконавче Бюро в кінці серпня 1917 р. скликало Другий В с е у к р а ї н с ь к и й З ' ї з д З а л і з н и ч н и к і в у К и ї в і. В цей самий час у Київі був скликаний З'їзд робітників шосейних і водяних шляхів. Після порозуміння Президій обох З'їздів, вони об'єдналися в один Всеукраїнський З'їзд робітників і інших шляхів. На тім З'їзді заложено й товариство "Праця". На порядку денному вирішено багато актуальних організаційних питань, але корніловське контр-революційне повстання не дало часу все докладно обговорити. На цьому з'їзді прийнято .. організувати на залізницях відділи "вільного козацтва" для несення охоронної служби, ухвалено домагатися у вищих інстанціях залізничних, щоб службачі контр-революціонери були звільнені зі служби залізниць, щоб всі службові місця надалі заповнювалися тільки зі згодою відповідних революційних організацій і ще прийнято інші ухвали організаційного порядку. З'їзд обрав такі керівні органи: Р а д у Ш л я х і в в складі 10 представників від залізничників, 5 від водних шляхів і 2 від шосейних шляхів, В и к о н а в ч е Б ю р о З ' ї з д у та Г о л о в н у З а л і з н о д о р о ж н у Р а д у.

Як українські організовані залізничники відносилися до корніловщини і самої революції на цім /Другім З'їзді дають нам ухвали прийняті З'їздом:

"I. Другий Всеукраїнський З'їзд Залізничників на об'єднаному засіданні зі з'їздом представників шосейних і водяних шляхів, одержавши відомости про замах ґен. Корнілова знищити здобутки революції, закликає всі організації на дорогах України рішучо стати в оборону революції і ніяких розпоряджень Корнілова не виконувати, слухаючись виключно наказів Центральної Ради та призначеного нею Ґенерального Секретаріяту.

2. Всіма способами помагати Тимчасовому Правительству в його боротьбі з повстанням, що загрожує руїною Росії й Україні.

3. Розіслати по всіх шляхах України заклик не слухати наказів Корнілова і всяко руйнувати його зрадницьку роботу".

Ці постанови негайно були розіслані телеграфічно по всіх залізницях України.

Щоб на майбутнє забезпечити Україну від подібних контр-революційних замахів, З'їзд ухвалив дальші такі постанови:

I. Вважаючи, що в інтересах рятунку здобутку революції конче треба об'єднати управління шляхами в руках єдиного орґана влади - Ґенерального Секретарства Шляхів, з'їзд постановив завести і заміститти згадану посаду.

2. Просити Тимчасове Правительство срочно затвердити Ґенеральне Секретарство Шляхів по ухваленому Центральною Радою в липні Статутові Ґенерального Секретаріяту.

3. Обговоривши сучасне політичне становище в Росії і зокрема на Україні, з'їзд, маючи на увазі велику небезпеку з боку орґанізованих контр-революційних сил, які виявили себе в останні дні, і вважаючи на те: а/ що успішна боротьба з контрреволюцією, особливо в той час, коли починається відсутність єдности в російській армії, можлива тільки тоді, коли революційна демократія на Україні, об'єднавшись коло свого вищого краєвого орґану - Центральної Української Ради - одностайно буде боронити здобутки революції; б/ що орґанізація демократії коло Центральної Ради можлива тільки тоді, коли Центральна Рада буде мати всі ті орґани влади, які визнані постановою Центральної Ради від 16 липня, ст.ст.[1], що відсутність секретарів по справах військових, судових, шляхів та почт і телеґрафу не дає можливости Центральній Раді в повній мірі вжити всіх заходів до обєднання демократії України для орґанізованої боротьби з контр-революцією; г/ що тепер, в часі великої небезпеки, конче треба, щоб всі представники Тимчасового Правительства на Україні підлягали виногам Центральної Ради, і що де-які окремі начальники, як, наприклад, Командуючий Військом Київської Військової Округи Оберучев, не тільки не допомагають Центральній Раді в справі орґанізації краю, а ще галькують її, - З'їзд постановив всіма силами домагатися:

щоб як найскоріше було заведено секретаріяти по справах: шляхів, продовольчих, судових, військових та почт і телеґрафів;

щоб було приєднано до автономії України навмисне відокремлені російським урядом Херсонщину, Катеринославщину, Харківщину, Таврію і Кубанщину;

Щоб негайно було знято з посади Командуючого Військом Київської Округи - О б е р у ч е в а". /П.Христюк, II том, ст. 8-9/.

На цьому З'їзді також ухвалено постанову до Тимчасового Правительства про припинення війни і заключення миру, як тоді було гасло "Мир без анексій і контрибуцій".

В поборенню Корніловщини з'їзд дуже багато спричинився та разом з тим став реальною підтримкою в політичній праці Української Центральної Ради. Орґанізовані українці залізничники після цього стали вірною і надійною орґанізацією Центральної Ради і несли свій тягар боротьби і дальшому.

Залізничники виразно стали на шлях підтримки Центральної Ради і Ґенерального Секретаріяту та дуже багато прислужилися українським революційним змаганням за самостійність України.

Коли в осени 1917 р. розвалювався збольшевизований фронт, і на розказ Московських большевиків салдатські маси мали вирушити на Київ і Україну, то того не сталося тільки завдяки орґанізації Українських залізничників.

"Не стало паротягів" можна було почути тоді на кожній станції, вони були на той

час виведені з праці. Трьохрічна війна багато їх вивела з праці, але правдою є те, що вони в багатьох випадках були попсовані з відповідним розрахунком самими залізничниками, щоб унеможливити рух московських військових транспортів салдатні на Україну. Всі станції на західній границі України були забиті ешалонами вагонів, в депах повно стояло паровозів, а везти ешалонів не було чим. Багато з них стояло "забракованих": в того немає коміна, в того передаточного коліна, в іншому оси, той без тендера а той без ворушила і т.п. Між салдатами і залізничниками часто на цім грунті повставали конфлікти і багато залізничників стало жертвою бештіяльної рознуздяности московської салдатні, але залізничники були свідомі свого національного обовязку, вони боронили Українську Центральну Раду і несли жертви життям своїх членів організації.

Коли на Київ в січні 1919 році навалилися московсько-комуністичні ватаги, то евакуація з Київа Директорії, Ради Міністрів, установ і війська були уможливлені тільки завдяки свідомої національної праці українських залізничників.

Великого діла доконали залізничники і під час перебування в Україні "союзних" німецьких та австро-угорських військ В той час як німці та австро-угорці старалися як найбільше вивезти з України збіжжя, худоби, залізних виробів тощо, то залізничники дбали знову- ж за те, щоб як найменьше цього українського добра вийшло з України. Знову нехватало паровозів, або цілі ешалони зі збіжжям опинялися в протележнім кінці України: на півдні, сході або в тупиках простоювали як найдовше і т.п.

Характерним показником настроїв і задумів залізничників констатуємо з розмови генерального секретаря Українського Національного Союзу М.Ю.Шаповала з Директором комерційного департаменту Міністерства Шляхів Андрієм Макаренком /пізніше член Директорії/.

Макаренко: - Ось, одержав я телеграму нашого залізничного комісаря з Луганська, де сталась така подія. З сусідньої станції, цеб-то з границі з Донщиною ввірвалися донці, захопили поїзд, приїхали до Луганська, забрали на 40 вагонів величезну масу всякого військового майна, навіть кілька аеропланів і повезли з собою. Наш комісар ось телеграфує, що він дав наказ не випускати з кордону цього майна і питає що робити?

Шаповал: - Ну, щож Ви на це?

Макаренко: - Я телеграфував, що він добре зробив.

Шаповал: - Ну, а щож далі робитимете?

Макаренко: - Та не знаю. От подлеці, от негодяї! Та, що роблять донські голубчики. Штаб військовий дав приказ одправити на Донщину все військове майно з Кременчуцьких складів. І там почали були одправляти, але запитав знов український комісар, чи можна одправляти, бо ніякого закону нема для цієї одправки.

Шаповал: - Ну, і щож Ви?

Макаренко:- Я дав приказ, розуміється нишком, щоб в Донщину не одправляти, а хай гонять вагони по Україні, десь заженуть в куток, в якийсь глухий тупик та й годі. Хай стоїть!...

Шаповал:- А як гетьманське начальство знайде та прикаже таки одправити?

Макаренко:- Ну, тоді вже я не не знаю що робити, що-ж, пошлемо, а по шляху знов кудись заженемо в тупик. Жаль, знаєте нашого добра!

Справа з тим військовим майном малася так: ген. П.Скоропадський по умові з ген. П.Красновим /Дон/ "призначив вислати з України на Дон 100.000 комплектів для повного спорудження 100.000 армії: одежу, зброю, гармати, набої, санітарно-медичні, господарські і всякі засоби. Це мала Україна дати, а Дон просто поотачити людей і зробити за якийсь місяць - два армію" - для відбудови единої-неділимої Росії. /М.Шаповал: Гетьманщина і Директорія. Уривок спогадів. "УГСлово" ч, 7, 1954, ст.161/.

Це були свідомі саботажі національних патріотів залізничників, щоб зберегти народне майно України. Знову Москва організовувала своїх саботажників, щоб ушкоджувати паровози, вагони, стрілки, мости і т.д., щоб викликати в Україні паніку і розрухи. В повстанню проти ген. Скоропадського залізничники виконали дуже почесну функцію для відновлення Української Народньої Республіки.

Залізничники свідомі свої тяжких завдань вірно служили кожній української республіканській влади, як вони трудової кляси українського суспільства, аж до другої війни накинутої Москвою Україні в січні 1919 року.

Дальші події, про які скажемо нижче, розкололи єдність залізничників як і ціле українське трудове суспільство. Одні з обовязку служили Україні, а другі опинилися в ворожому таборі, з якого демагогично більше обіцювалося і то заразже, як то могла дати українська влада, що пішла на манівці своєю орієнтацією на реакційний і ворожий до України і змагання українського народу до суверености - Антанту та її сателітів Польщу і Румунії.

IX. Поштовики і телеграфісти.

В революційних подіях кожна організована сила, хочби і найменша висельністю, відограють, інколи, діло великого значіння. До таких революційних організацій належать і поштовики та телеграфісти.

"Організація почтово-телеґрафного українського пролетаріяту відбувалась в дуже тяжких умовах. Займаючи майже всі вищі посади в почтово-телеґрафному відомстві на Україні, пануюча інтеліґенція та демократія чинила спочатку самі різнородні перешкоди орґанізаційній роботі українського робітництва., Та, як і всюди, і на цій ділянці українського життя всі перешкоди було зломано, і орґанізаційний рух серед почтовиків та телеґрафистів розвинувся швидко і широко.

20 - 22 серпня, ст.ст., 1917 року відбувся в Київі український почтово-телеґрафний з'їзд скликаний орґанізаційним бюром, що на початку революції утворилось в Київі.

Интересна історія скликання цього З'їзду. Київський Окружний Комітет Всеросійського Почтово - Телеґрафного Союзу, довідавшись про скликання З'їзду, розіслав, в порозумінню з Начальником Київської Почтово - Телеґрафної Округи, російським соціялістом - революціонером Зарубіним, по всій окрузі телеґраму, в якій ганьбив з'їзд і закликав почтово-телеґрафний пролетаріят не посилати делеґатів на український з'їзд. Ця телеґрама до певної міри досягла свого. Неосвідомлений /національно/ почтово-телеґрафний пролетаріят не знав, що робити, і послав на з'їзд всього до 100 делеґатів. З'їзд рішуче запротестував перед правительством проти вчинку Окружного Комітету і начальника Округи Зарубіна, зазначив в протесті, що З'їзд мав і має на меті скріплення революційного фронту, а не його розбиття, як те зазначалось в розіосланій Окружним Комітетом телеґрамі. Взагалі ж про взаємовідносини між українською і неукраїнською демократією висловився З'їзд такою постановою:

"І. Обмірковуваши де-які ворожі виступи неукраїнських почтово-телеґрафних орґанізацій і почтово-телеґрафних робітників не-Українців проти Всеукраїнського Почтово-Телеґрафного З'їзду і окремих почтово-телеґрафних робітників Українців, - З'їзд постановив: звернутись до всіх товаришів почтовиків з братнім привітанням і побажанням йти вкупі до одної мети - волі всіх народів Росії і поліпшення життя почтово-телеґрафних робітників, незалежно від їх національности".

Засудивши вчинок дончаків і кірасірів, що розстріляли богданівців, З'їзд постановив: "Зважаючи на те, що неуважне відношення до потреб українського народу може викликати небажані ексцеси, З'їзд постановив закликати всю російську орґанізовану демократію до спільної рішучої боротьби з контр-революційними заходами ворогів революції і, поставившись уважніше до домагань української демократії, прийти до згоди, яка в сучасний політичний момент так необхідна".

Наведемо тут і ще деякі з головних постанов цього з'їзду, що можуть служити матеріялом для характеристики почтово-телеґрафного українського робітничого руху:

"І. Вважаючи справу національного визволення українського народу справою трудових його кляс, З'їзд, приєднуючись до праці Центральної Ради постановляє: Зважаючи на те, що почта і телеґраф є одним із головних нервів державного життя, з'їзд висловлюється за право мати представників від почти і телеґрафу в Центральній Раді і визнає необхідним обрати делеґатів до Центральної Ради і прохати Раду прийняти їх до свого складу.

2. Обговоривши справу про утворення Всеукраїнської Почтово-Телеґрафної Спілки, з'їзд постановив: а/ утворити Всеукраїнську Почтово - Телеґрафну Спілку; б/ в справах професійно-економічних Спілка повинна йти в згоді з Всеросійським Почтово - Телеґрафним Союзом; в/ в справах національно-політичних Спілка має провадити роботу самостійно.

3. Виходячи з моментів, що народні гроші не можуть витрачатися тільки для пропаґанди ідей централізму, які і так залишились серед широкого громадянства з часів царизму, а повинні даватись в справедливій долі і для пропаґанди ідей федералізму, З'їзд домагається від міністерства почт і телеґрафу, щоб воно давало українським почтово-телеґрафним з'їздам, тоб-то субсідії, позики, суткові, відпустки і таке інше; в противному разі з'їзд вважатиме позицію Тимчасового Правительства до себе ворожою".

Закінчуючи свою працю, З'їзд затвердив Статут Всеукраїнської Почтово-Телеґрафної Спілки, а також обрав для виконання своїх постанов, а головно для орґанізації Всеукраїнської Спілки робітників почт і телеґрафів, Головну Раду Спілки /в кількости 12 чоловік/, до котрої ввійшли представники від всіх окружних місцевих орґанізацій.

Протягом невеликого часу Головній Раді підпорядкувалися численні місцеві орґанізації, після чого Спілка перетворилась в міцну і велику орґанізацію, хоч російський почтово-телеґрафний союз все ще вороже ставився до неї, не хотів йти з Спілкою ні на які компроміси, що пропонувались з боку останньої, і старанно гальбив орґанізаторів Спілки!" /П.Христюк, II том, сторінки 9 і 186/.

Підчас контр-революційного провокативного виступу ген. Корнілова і російської реакції почтово-телеґрафний пролетаріят, під проводом Головної Ради Всеукраїнської Почтово-Телеґрафної Спілки разом з іншими українськими орґанізаціями почтово-телеґрафне робітництво виступило на захист революції і в оборону Української Центральної Ради.

Чому так спізненно орґанізувалося українське почтово-телеґрафне робітництво, подаю такі причини: аж до 12 листопада Україна не мала власного Секретаріяту Почт і Телеґрафів, цього 12.XI.1917 р. Петроградським Тимчасовим Правительством поширено Генеральний Секретаріят Центральної Ради ще іншими Секретаріятами а тім і Секретаріятом Почт і Телеґрафів.

Першим Генеральним Секретарем Почт і Телеґрафів був член російської партії соціялістів - революціонерів Александер Зарубін, затятий ворог відродження і самостійности України. Коли, 19 листопада 1917 р. проголошено III.Універсал Центральної Ради, то Зарубін не погоджуючись з цим Універсалом виступив з Генерального Секретаріяту а на його місце 20 листопада 1917 р. прийшов член УПСР Микита Юхимович Шаповал, що продержався аж до відступу Центральної Ради з Київа під навалою Московсько-комуністичних загарбників імперіялістів, цебто до 8 лютого 1918 року. На цей час припадає найкраща доба в розвитку орґанізаційному почтово - телеґрафного робітництва і їх орґанізації Всеукраїнської Почтово-Телеґрафної Спілки.

Почтово-телеґрафні працівники були за української державности одними з найсвідоміших робітників патріотів і несли свій тяжкий тягар відповідальної праці віддано, жертвенно і гідно. Аж до останніх днів Української Державности, аж до останнього клаптика Української Землі вони вірно служили Україні.

Після всенародного повстання зрадника ген. Скоропадського, почтово - телеґрафні працівники знову відновили свої орґанізаційні форми життя а в особі М.Ю.Шаповала мали найкращого свого орґанізатора.

- - - - - - - - - - - - - - - -

На цьому огляді закінчуємо про орґанізуючі і рушійні сили України під час Великої Української Революції, в часі від березня 1917 року і до відновлення Української Народньої Республіки, після повстання переведеного Директорією від 14.XI до 14.XII.1918 року, орґанізоване Володимиром Винниченком і Микитою Шаповалом.

Далі буде.

С.Дулібич. ЛИСТИ З БРАЗИЛІЇ.

VII.

За офіціяльними статистичними даними, опублікованими перед різдвом н.р. в штаті /губернії. Ред./ Сан Пауло замешкує 909.772 емігранти. Португальці, італійці, японці та еспанці разом становлять 75 % усієї еміграції. Решта припадає на інші народи з цілого світу. В цій решті нашу увагу звертають такі дані: поляків 19.716 душ, румунів 14.326, русских 5.923. Жидів у статистиці не зазначено, натомість є ізраеліти й палестинці, хоч жидів у самому місті Сан Пауло є понад 30 тисяч. Окрема рубріка подає 10.148 "апатрідів" /безбатьківщенців/, цеб-то людей без державної приналежности.

Українців у цілому штаті нараховано 634 особи, з яких у столиці штату є 631.

Треба мати на увазі, читаючи таку статистику, що в Бразилії прийнято вважати: нація - держава, національність - державна приналежність, громадянство. Тож емігранта зараховують до тієї національности тієї держави де він народився, не приймаючи на увагу його справжньої національности - народнього походження, на його матірну мову, як це заведено в статистиці УЗА.

Румунів зовсім не помічається в Сан Пауло. Поляків теж не багато, може й третини не осягнуть з статистичної кількости. А на, майже, шість тисяч "русских" то не знати чи москалів набереться 200 душ, коли в це число зарахувати й Феодосія Самойловича /киянин/ архієпископа Сан Паульського і "Всея Бразилії" з його найстаршим свічкогасом /іподиякон/ сином бувшого українського міністра й відомого кооператора. Решта "русских" це будуть донські козаки, зрусифіковані німці, емігранти з Кавказу і т.п., а головна маса - "малороси".

Ізраеліти та палестинці, це жиди з Німеччини та Австрії, що були німцями до війни, а коли Бразилія вступила в війну проти Німеччини, то під час реґістрації чужинців, щоб забезпечитись перед можливими репресіями, як це було під час попередньої війни, вспіли записатись під тими "національностями". Жиди з Басарабії, яких Румунія з перших років окупації почала виганяти з дому буквально в тому, що на собі мали, попали в рубрику румунів. Чимало басарабських жидів з помсти на румунах записалися "русскими". Бо... Басарабія колись була "русскою" губернією.

Рубрику поляків у статистиці посилюють жиди з українських земель під Польщею, Литви, Полісся і т.д. Сюди ввійшли українці, литовці, білоруси і т.д. Між поляками українців буде більше як третина.

У рубриці "апатрідас" є трохи українців /дуже мало/ зі старої еміграції, що при реґістрації зуміли переконати владу, що вони не "русские"", а ознакою політичних обставин були громадянами царської Росії, якої більше не існує. Для них зроблено уступку: в пашпорті для чужинців зазначено, що пред'явник є без національности, але рожденний в Росії. Нова ж еміграція з під СССР майже вся попала в цю рубрику, натурально без московських патріотів усіх кольорів.

Рубрика "УКРАЇНЦІ" для нас досить курйозна. Це 631 жидів, що приїхали до Сан - Пауло з Правобережної України з пашпортами виданими Українською Радянською Соціялістичною Республікою! Їм пощастило виїхати з України за часів НЕП-у.

В штаті Парана, де українці досить організовані, мають вплив та добру симпатію перед бразиліянцями, всі українці в паспортах мають зазначено української національн.

Бразиліянців дивує, що 631 українців у Сан Пауло підчас небувалої дорожнечі на землю та будівельний матеріял будують аж чотирі церкви / А скільки шкіл? Ред./, що майже всі на викінченні. Одна більша уніятська а три православних, звісно капличь. Для нього /бразиліянця/ тим дивніше робиться, що за 30 років української колонії тут наші емігранти не мають власної домівки, а по комірному тулятьсяя, щоб десь зійтись для якоїсь урочистости.

Правда, минулого року Т-во "Соборність" купило дім на оплату в Сан Кастано, кільометрів з 25 від центру Сан Пауло. Є надія, що колись українці матимуть і власну домівку.

Не випадає роз'ясняти чужинцям, що психологія наших емігрантів не сприймає, що якась громадська організація може зав'язатись, існувати й розвиватись без князя, графа, пана, підпанка з полупанком чи хоч без попа в дірявій рясі. А коли пригадаємо собі, що колись головами коротко існуючих товариств були "соціялісти", які скликали збори й приходили на них з двох годинним опізненням, або й зовсім не приходили й ключа не передавали, щоб відімкнути помешкання. Були й такі голови чи президенти товариств: вірно служили колись Скоропадському, бились за нього, майбуть шомполували українських селян і робітників, у Ланцуті скінчили Українську Юнацьку Школу, а в Сан Пауло пригадали собі, що вони німці з Херсонщини й через це до українських, особливо демократичних товариств не можуть належати.

Тож будування чотирьох церков можна вважати за великий прогрес /думка Редакції: будування шкіл - прогрес, будування церков - регрес!/. Але сумнівним стає, що дванадцять тисяч українців не змістяться в цих церквах /неофіційні українські підрахунки/.

Нова еміграція надала цього імпульсу в українському житті в Сан Пауло. Та виглядів на розвиток дуже мало. Через маленьку дрібничку. Нові емігранти приїхали сюди з доларами та добрими фахами. За короткий час повлаштовувались досить добре. Це їм дає "підставу" з погордою ставитись до старої бідної еміграції. Між новоприбулими є висококваліфіковані фахівці, але з дуже обмеженою загальною освітою, а про політично-громадські питання України вони стільки знають скільки навчилися в чужих і ворожих для нас школах. При цьому є тенденція коли не можуть бути шляхтою, то й роля "еліти" їх задовольняє.

Як доказ - одночасово будують аж три православних автокефальних українські церкви/а скільки українських шкіл? Ред./.

Слід зазначити: між волиняками та басарабцями зі старої еміграції дуже мало православних. Переважаюча більшість це протестанти - баптисти. Пояснюється тим, що українці дуже побожний і дуже вразливий нарід. Всі, що відпали від православної церкви, почуваються ображеними та враженими різними вибриками батюшок. Щоб задовольнити свою побожність наші земляки, на загал малограмотні або й зовсім неграмотні, шукають собі скрізь бога. Українці з Галичини не по своїй волі чи переконаннях, а по "чийомусь" наказі з уніятів перевернулись в греко-католики а тепер у католиків, здається, поки що з "концесіями" - моляться по старослав'янські.

Було б надзвичайно цікавим для історії вже установити коли, де, та по чийому наказі зліквідовано уніятську, що потім названо греко-католицькою а тепер названо католицькою церквою на еміграції /Примітка Редакції: читай Василь Кудрик - Маловідоме з історії греко-католицької церкви. Том I, II і III. Вінніпеґ, Манітоба, Канада, 1955 рік./. В Україні її зліквідували по наказу Сталіна.

По довгих роках і під настирливим натиском українських демократів греко-катол. духовенство нарешті пробудилося з блаженного сну в глухому Прудентополісі й по цій війні, нарешті, добуло дозволу заснувати українську парафію в Сан-Пауло. Було б добре, як би о.о. Василіяни зовсім покинули паранські праліси і перебрались до бразилійського культурного центру, затримуючи за собою гр.-кат. /уніятську.Редакція/ віру. Бо з католицької релігії для нас /українців/ мало було користи і буде ще менше.

Між католицькою та православною церквами на Україні була й продовжується "християнська" /розуміти треба політична/ отверта історична ворожнеча. Перенеслась вона й на еміграцію. Але й православні автокефальні українські церкви теж по "християнські" з коса поглядають одна на другу. В Бразилії для нових емігрантів православної віри Україна на другому плані. На першому - хто є головою церкви: чи то "полікарп", чи "бікарп", а може й "монокарп". Заснували стільки православних церков, скільки карпів у рибному акваріумові!

Щоб православну саламаху в Бразилії перетворити в якусь "пищу" для понівечиних Москвою душ наших братів, завітав до Сан Пауло Митрополіт Іван Теодорович - Голова Української Православної Автокефальної Церкви в ЗДА .

Наслідки з цієї візитації не-аби-які!...

Українського владику вітали православні сірійці, румуни, греки. Москалі не вітали. Не вітали й українці православні, що належать до інших епархій.

На прийнятті Митрополита Івана Теодоровича греко-католицький, чи католицький /уніятський.Ред./, парох з Сан Пауло виголосив дуже розумну та актуальну промову - привітання. Це всім сподобалось і всі свідомі українці з повним вдоволенням одобрили поступок пан-отця.

Та... біда душепастирям з шлунками...

Винниченків душепастир, з "Соняшної машини", через біль у шлунку не міг сказати того, що повинен був сказати. А нашому душпастиреві зоперували шлунка... По щиро українському сказав багато такого, що "комусь" не зподобалось.

"Кажуть", що це кара божа на католицького правовірного священника за те, що так гарно вітав схизматика православного митрополита...

Богу дякувати, що так "кажуть"... злі язики! Культурні українці цього не скажуть. Навпаки, тішаться, що між українським духовенством ще є культурні одиниці. /Приміткa Редакції: а про українські школи, науку, мову - нетреба забувати!/.

* * * * * * * * * * * * * * * * * * * *

БЕНЬЯМІН ФРАНКЛІН І СВОБОДО ПРЕСИ .

17 січня 1956 р. припала 250 річниця з дня народження Беньяміна Франкліна. Святкування цієї дати заплановане на цілий рік і проходитимуть вони під знаком обміну ідеями, що допоможуть посіяти краще взаєморозуміння поміж націями. Понад 500 організацій, асоціяцій та інших інституцій а також урядових відділів в 40 країнах візьмуть участь у тих святкуваннях. Кожна група має свою власну вироблену програму.

Не дивно, що весь світ бере участь у цих спільних святкуваннях, бо Франклін набув слави в багатьох країнах і багатьох галузях, як науковець, письменник, видавець, виховник, державний муж і громадський працівник, а також як лідер у довгій і завзятій боротьбі за людські права і свободу.

Франклін був переконаний, що найважливіше для добробуту людства є право вільного обміну думками та ідеями. Без цього, він говорив, годі сподіватись поширення науки та розвитку людини, а також справжньої свободи та миру.

Прагнення цієї свободи було головною метою цілого його життя. Його першим публічним актом, коли йому було тільки 16 років, був виступ у справі охорони волі слова та преси. Його останній публічний виступ, коли він, маючи 84 роки, перед самою своєю смертю закликав до звільнення рабів, затруднення звільнених негрів та до поліпшення умов освіти для дітей невільників.

А через те, що Франклін був людина практична, то він завжди підпирав свої ідеї вчинками, а не тільки словами. Свої перші кроки на шляху до свободи він зробив на шпальтах часопису "Куранти Нової Англії". Його брата Джемса, видавця цього часопису, було заарештовано за критику британських урядовців у Бостоні. Молодого Беньямина, тоді ще початківця журналіста, призначили "видавцем", щоб урятувати часопис.

З рідкою відвагою виголосив він свої переконання у статті, яку надрукував у газеті, пишучи: "без свободи думки не може бути мудрости; громадської свободи не може бути без свободи слова, а це є право кожної людини... Кожний, хто хоче поневолити якусь націю, мусить почати з заборони вільного слова".

Ніхто, як Франклін започаткував великий хрестовий похід, що про нього Мірабо, французький державний муж і мислитель, сказав, що він "залив світом Европу... загрожуючи тиранам", і у великій мірі прислужився справі поширення ідеї про людські права по цілому світі.

Франклін вірив, що преса несе на собі відповідальність за досягнення цих свобід. Він писав: "Видавець газети повинен вважати себе до певної міри за охорониця репутації своєї країни". Особливо гостро виступив він проти якої б то не було цензури. В своїх статтях він виголошував думку, що коли люди мають розбіжні переконання, обидві сторони повинні висловитись прилюдно, і коли боротьба провадиться чесно, правда завжди переможе.

Його подиву гідні сміливість і відвертість особливо промовляли до незалежницького духу тодішніх кольоній, і незабаром його "Пенсильванська Газета" стала найбільшою газетою в цілій Америці. Він також зорганізував кілька інших часописів і співпрацював у них з великим успіхом по інших стейтах.

Другу половину свого життя він присвятив науці та службі своїй країні. Одним з найбільших його тріюмфів була його подорож до Лондону з протестом проти запровадження документових значків, що їх мусіли ставити на всіх документах, книжках, посвідках /стемплів, або гербових марок/, бо цей податок загрожував навіть існуванню преси.

Американські газети містили палкі протести проти зазіхання на їх свободу і виходили із сторінками обрамованими жалібними рямками із знаком черепа та схрещених кісток.

Беньямін Франклін заявив протест перед Палатою Громад у Лондоні і, підтриманий деякими членами цієї палати, виграв справу. Ця перемога дала змогу американській пресі стати вільною і почати свій нечуваний до того часу зріст і свою службу для народу.

Загальна Рада.

\+ +

А.Ходоровський.

Т О Б І !

/Слово приятелеві /

Друже, оце співаю тобі,
Щоб голос тебе мій окріпив.
Щоб імя твоє у славі
В світи незнані полинув.

Лиш ти пісня широким світом,
Стань там муром ґранітним.
Я звеличаю тебе серцем - привітом,
Збудь до волі наш люд поневолений.

\+ +

ПРО ХВИЛЬОВОГО І ХВИЛЬОВИЗМ .

Вже кілька років ведеться гаряча дебата в пресі про Хвильового. Одні обороняють Хвильового, другі втягують в болото і обливають з параші...
Редакція "УВСлово" про Хвильового приймає становище висловлене в свій час на сторінках "Нової України" і "Трудової України", тому в цій останній "дискусії" хвильовистів з антихвильовистами участи не приймали.
Але коли в цій справі появилися спокійні і річеві інформації про Хвильового, ми охоче їх передруковуємо з "ВПЕРЕДУ" число II, 1955 Р. Редакція.

П.І.Шитмага.

ФАКТИ ДО БІОГРАФІЇ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО

Мені довелося читати деякі уривки з полеміки, що ведеться ось вже років два на еміграції довкола імени нашого видатного письменника Миколи Хвильового, зокрема виступи Ол. Звичайної, Пилипа й ін., в яких про Хвильового говориться багато нісенітниць і явної вигаданої неправди, не основаної ні на яких доказах. Зокрема багато неправди сказано про період життя й діяльности Хвильового в м. Богодухові на Харківщині в часі революції й громадської війни. Дехто з учасників полеміки пропонував, щоб хтось з богодухівців, хто знав Хвильового і спостерігав його життя в той час, посвідчив об'єктивно про нього. Якраз це прохання я й хочу виконати.

Не беручи ніякої участи в політичній боротьбі на еміграції, стоячи осторонь всіх зацікавлених сторін, я складаю своє свідчення не з метою допомогти якійсь з сторін, в цій полеміці, а тільки для того, щоб сказати правду, яка необхідна буде й для історії. Саме тому за одним разом я хочу привести факти, що цікавитимуть не лише учасників полеміки, а й виправлятимуть деякі помилки, допущені в загал дуже

цінній книжці О.Гана "Трагедія Миколи Хвильового", що вийшла у видавництві "Прометея" в Німеччині десь у сорокових роках, як також і в інших матеріялах до біографії Хвильового.

Я познайомився з Миколою Хвильовим - Фітільовим восени 1915 року і зустрічався з ним мало не щодня до кінця 1918 року, а потім з перервами до 1921 року, коли він виїхав з Богодухова до Харкова. В 1915-1916 рр. Хвильовий мешкав у своєї матері, вчительки в селі Дем'янівці, Рублевської волости. В цей час я вчителював в селі Бригадирівці, за три кілометри від Дем'янівки. З осени 1915 й до весни 1916 року Хвильовий, як і я, брав активну участь в драматичному гуртку в Рубліївці. В гуртку були здібні актори, а серед них виділявся й Хвильовий, П.П.Журавлів, учитель О.Н.Соболь. Ми ставили такі п'єси як "Невольник", "Дай серцю волю" і т.п. Микола уже в цей час виявляв глибоку національну свідомість.

На весні 1916 року Хвильовий переїхав до Богодухова. У нього були далекі родичі, збіднілі поміщики - Савич /не пригадую вже, як він доводився Миколі/ і Сиковський, що мешкав на хуторі Зубівці біля с. Калантаєва. Ці родичі допомагали Миколі матеріяльно, коли він ходив до школи. За часів Центральної Ради і Гетьманату Микола мешкав на Бідилівській площі у Д.І.Сіроштан - напроти мене. Разом з ним тут мешкав і активний український боротьбист Павло Кабан /псевдонім - Борис Колос/, який редагував у 1920 році богодухівську газету.

Пригадую, як у липні місяці 1916 року Хвильовий читав мені в хаті свій перший зошит творів. Кімнату він замкнув на ключ, щоб ніхто не перешкоджав. Слухачами були я і мій покійний товариш Іван Малік, що жив у мене на квартирі і вчився тоді в Богодухівській гімназії. Перші твори Хвильового - це були подорожні нотатки, в яких він змальовував гетьманські сосновi ліси, що близько Рубліївки, та шведські могили. Це були прозові високохудожні твори. Пам'ятаю, на мене й Маліка, вони справили надзвичайне враження.

Ці перші твори Хвильового були писані українською мовою. Це я наголошую для того, щоб заперечити існуючу невірну думку, що Хвильовий починав писати по - російськи. Так, Андрій Річицький /І/, полемізуючи проти Хвильового й Волобуєва в 1928 році, написав у брошурі "До проблеми ліквідації пережитків колоніяльности та націоналізму", що Хвильовий нібито "українізувався щось біля 1921 року і навіть у літературі виступив спочатку як російський поет, а потім перейшов в українську літературу". Я свідчу, що у той період, коли я знав Хвильового і коли йому було трохи більше ніж 20 років, він писав тільки українською мовою і володів нею чудово, а на царські часи цього досить, щоб вважати українського інтелігента національно свідомим. Про це свідчать і листи Хвильового до мене і Маліка, які ми одержували від нього з Чугуєва, коли він був в армії. На жаль ці листи не збереглися. У зв'язку з цим я вважаю потрібним заперечити і твердження О.Гана, що в 1919 році у Богодухові виходила газета "Рабочее Слово" і в ній Хвильовий почав друкувати свої твори російською мовою. В дійсності в 1919 році в Богодухові не виходила жодна газета. Перша газета з'явилась в 1920 році під прозаїчною назвою "Богодухівщина". В цій газеті співробітничав і мій брат, що повернувся з армії УНР. Хвильовий писав в цій газеті, але лише українською мовою. Правда, в цій газеті були матеріяли писані й російською мовою, але то були статті комісарів-росіян.

Восени 1916 року Хвильовий пішов добровольцем /вольноопределяющимся/ в Армію. О.Ган не має рації, коли каже, що він пішов в армію весною 1915 року. Пішов Микола в армію з моєї хати. Ми з Маліком провели його аж до роз'їзду Гаврилів, моя мама дала йому на дорогу харчів. В кінці 1916 року Хвильовий не перебував на вишколі в Чугуєві і прислав нам звідти листи. В листах він дотепно саркастично змальовував солдатське життя.

В 1917 році після революції Микола знову повернувся до Богодухова. Твердження О. Гана, що він довго був на різних фронтах першої світової війни не видається мені доказаним, бо перше, я нічого подібного ніколи від Хвильового не чув, а подруге і часу воювати у нього не було багато між кінцем 1916 року й лютневою революцією 1917р.

На початку 1918 року, підчас німецької окупації, Хвильовий працював в одній богодухівській установі канцеляристом. Його дядько, поміщик Смаковський, був у цей час повітовим старостою. Микола в цей час мешкав у нього, але й завдавав йому багато клопоту. Так, наприклад, він одягав червоні штани й сорочку кумачеву і так походжав по місту.

В 1918 році Хвильовий якось зв'язався з есерівськими повстанцями проти гетьмана й німців у селі Мурафі. Деталів про це я вже зараз не пам'ятаю. Тільки десь, коли в ті ж часи Хвильовий перейшов з загоном на бік большевиків, припадає і час його вступу у партію. Я не певний, чи він вступив відразу до большевицької партії, чи до українських боротьбістів. В Богодухові партія боротьбістів організувалася в 1919 році /2/. Микола міцно товаришував з боротьбістом Борисом Колосом і тому не виключеним є, що він таки належав спочатку до боротьбістів, а потім вже разом з ними вступив до большевиків /КПбУ. Ред./.

В часі денікінської окупації Богодухова я працював на селі і якийсь час не бачив Хвильового. Що він робив у цей час, я не знаю. О.Гай каже, що він у червоній армії був комісаром дивізії. Таке твердження не зовсім переконливе, бо відразу після відступу Денікіна в кінці 1919 року Хвильовий знову з'явився в Богодухові і я з ним бачився не раз. Логічно ніби, що комісар дивізії не міг би так легко й раптово покинути безпричинно армію і повернутися в провенційне містечко для праці у відділі народньої освіти.

Одним з найважливіших питань, що торкаються особи Хвильового у цьому періоді і які викликали стільки пристрастей в еміграційній полеміці, є питання, чи розстріляв Хвильовий, будучи чекістом свою матір з монашками Богодухівського монастиря. Дехто з захоплених учасників полеміки заявив у пресі що фантастичний сюжет романтичних творів Хвильового "Мати" і "Я" є правдивим переживанням самого автора, тобто, що це біографічні твори. Хтось таких прочув, що в Богодухові був у той час жіночий монастир і що большевики монашок тих порозстрілювали.

Я свідчу, що це все є суцільна вигадка. В Богодухові справді існував жіночий монастир. Про розстріл монашок за все моє сорокалітнє життя в Богодухові я ніколи нічого не чув. Знаю, що большевики справді монастир той закрили, монашки ж розійшлися по людях. Ігуменя монастиря Білонкова була моєю сусідкою і жила весь час вдома; решта монашок жила по квартирах і займалася шитвом та гаптуванням і ніхто їх не чіпав. Мати ж Хвильового ніколи нічого спільного з монастирем не мала і протягом всієї революції жила собі й вчительювала мирно й спокійно на селі 70 км. від Богодухова.

Учасники етіграційної полеміки говорили, що Хвильовий був членом богодухівської че-ка і т.зв. "совета п'яти", яких він виводить у своїх творах "Мати" і "Я", як убивців монашок. Свідчу знову ж таки, що в 1919 році, коли в Богодухові повстала вперше че-ка вона складалася з таких п'яти осіб: голова - Абраменко, секретар - Березовський, члени - Цифринович, Матюхин і Скорик. Хвильовий ніколи й ніде чекістом не був.

Взагалі хочу посвідчити, що до самого переїзду з Богодухова до Харкова, тобто до 1921 року /до речі, О.Гай помиляється, коли каже, що Хвильовий переїжав до Харкова на початку 1920 року/, Хвильовий в Богодухові хоч і належав до партії, ніколи й ніяк активним політично не був. Ні на яких мітингах, ні на зборах большевицьких чи небольшевицьких він не виступав, активістом не був. Він тихо працював собі у відділі народньої освіти і в редакції "Богодухівщини", писав свої твори, друкував їх почасти в цій газеті і розсилав до інших газет. Коротко кажучи, у Богодухові він ніколи не був такою великою постаттю, якою він став після переїзду свого до Харкова. Навіть на богодухівські масштаби він не був тоді великим. Мало хто з нас, його знайомих і приятелів, міг тоді припускати, чим у найбутньому стане для України Микола Хвильовий.

Примітки: /1/ Андрій Річицький був членом ЦК УКП і членом Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Рад. 30.VI.1921 він підписав заклик до української еміграції, щоб поверталася на Україну і гостро осуджував В.Винниченка, що повернувся з України на еміграцію і потім виступав проти КПбУ і УКП.

/2/ УПСР - боротьбісти оформилися в окрему самостійну партію на IV З'їзді УПСР, що відбувся нелегально в днях 13 - 16 травня 1918 року. Редакція.

* * * * * * * * * * * * * * * * * * * *

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА У ФРАНЦІЇ.

Монбеліярська філія.

Наша філія, що складається тільки з робітників, не може повести такої широкої праці, як ті організації, що мають багато інтеліґенції і мало робітників, або й зовсім їх не мають. Але зате наша філія ніколи не забуває про ті славні дата або наших великих людей, що стали для українського працюючого люду славними і святими.

Дня 22 січня 1956 р. в Українськім Народнім Домі в Сошо відбулося свято 22.I.1918 - проголошення Суверенности Української Народньої Республіки і 22.I.1919 року - проголошення Соборности Українських республік в одну Українську Народню Республіку. На це історичне свято багато зійшлося робітництва, членів філії та гостей як рядів українців так французів. Програм Управа Філії виробила досить великий і змістовний, так що присутні з великим захопленням вислухали до кінця і в гарному настрію розійшлися по своїх хатах. Програм складався з таких точок:

1. Свято відкрив заступник голови філії Федір Шпак вступним словом.
2. Значення 22 січня - реферат, зачитав т. Стефан Соловій.
3. Місцевий хор, зложений з членів Філії, проспівав "Україно, ти люба ненько".
4. Про 22 січень - слово т. Стефана Онишка
5. Деклямації: "Слава людини" деклямував Іван Андрійчик і "Січневий день"-Дан.Горун.
6. Хор відспівав пісню: "В горах грім гуде".
7. Деклямації: "Було колись на Україні" - М.Соловій і "Наталія" - Ольга Гурман.
8. Хор відспівав пісню: "Ой, в полі могила".
9. Вірш "Героям" відчитала Юліяна Окдова.
10. Деклямація: "Вазар" - продеклямував т. Марченко.
11. Слово про 22 січень - сказав Стефан Генюк, а про Бій під Крутами - т.Дратвинський.
12. Слово про вірних синів України - виголосив о.д-р Сидорів.
13. Про революцію і визвольну боротьбу на Україні в роках 1917 - 1919 виголосив т. Петро Горбовий.
14. Гимном Ще не вмерла Україна і піснею Непора - Непора..., закінчено свято.

Всім присутнім на цім святі секретарка філії Ю.Окдова подякувала за участь у святі. Подала Юліяна Окдова.

* * * * * * * * * * * * * * * * * * *

ШВИДКИЙ ЗРІСТ СЕРЕДНЬОЇ КЛЯСИ В АМЕРИЦІ

Протягом останніх 15 років в ЗДА надзвичайно збільшилась т.зв. середня кляса. І саме це явище дає змогу пояснити багато нових соціяльних рис в сучасній ЗДА.

"Середня кляса" в американському розумінні є явище економічне, а не постійна соціяльна каста. Таким способом вона доводить, що економічний добробут тримається завдяки збільшенню прибутків споживача на широкому фронті. А що економічні зміни завжди йдуть в супроводі зміни соціяльних і політичних, то тепер легко дається пояснити і такі явища, як тенденція переселення в ліст до околиць, до власних однофамілійних будинків, як переповнені коледжі та університети, а також перехід виборців до поміркованої політики, які почувають себе матеріяльно забезпеченими і не хочуть жодних радикальних змін.

За даними Бюра Переписів ЗДА робітники фізичної праці потроїли свої заробітки в порівнянні з заробітками перед Другою Світовою війною, а службовці /спеціялісти, конторські та торговельні робітники/ - подвоїли. Уже цих двох фактів досить, щоб пояснити ріст середньої кляси. Але ще яскравішу картину дає нам недавно опубліковані

дані одного дослідження, яке доводить, що різниця між вартістю доляра перед війною і тепер, зникла, тому всі порівняння реальних прибутків робиться відповідно до теперішньої його вартости.

Дослідження це доводить, що зріст середньої кляси пояснюється кількома факторами: повоєнним пожвавленням бізнесової діяльности, регулярним підвищенням заробітньої платні та податковою політикою уряду, при якій стягають більші податки з заможніших груп населення і менші з груп населення, що мають менші заробітки. Всі ці факти збільшили прибутки мільйонів родин, тоді як великі податки знизили прибутки заможніших груп. Таким способом, середня кляса зискала з обидвох боків своєї прибіткової шкалі.

Яких 15 років тому найчисельнішу групу заробітчан становили особи, що заробляли від $ 1.000 до $ 2.000 річно після оплати податків. Сьогодні найбільшу групу /11,640 міл./ становлять ті, що мають ті, що мають від $ 5.000 до $ 7.500 річно. Понад 17 мільйонів працівників, тобто одна третина, мають понад $ 5.000 на рік. Маючи загалом прибутку 120 більйонів долярів на рік, ця група репрезентує основну силу купівельної спроможности, яка підтримує теперішній економічний розквіт.

Завдяки тому, що 33 мільйони заробітчан /тобто дві третини всіх, хто працює/ мають понад 3.000 долярів на рік, ми можемо сміливо сказати, що бідаків зустрічається дедалі все менше і менше. Більшість населення має змогу посилати своїх дітей до коледжів і університетів, купувати нові будинки, меблі і авта, можуть подорожувати і відпочивати, а їх купівельна спроможність становить тепер міцні підвалини розквіту нашої економіки.

Не менш показовим є той факт, що група з заробітками нижчими від $ 1.000 зменшилась до трьох мільйонів. Здебільшого це молодь, яка працює поміж лекціями по школах, сезонові фармерські робітники та такі, що працюють неповний день. Серед них тільки так звані випадкові робітники можуть вважатися за бідних. Таким способом, бідність серед населення різко зменшилась.

Групи населення з прибутком в $ 20.000 і $ 25.000 мають коло 1/4 міл. осіб кожна, і їх загальна доля в національному прибутку знизилась до 4,6 %, тоді як доля середньої кляси безупинно зростає.

І це саме збільшення прибутків, а не тільки просте зуніфіковання самих прибутків створило величезну середню клясу, а разом із нею, натурально, і нові політичні та соціяльні сили. Загальна Рада.

* * * * * * * * * * * * * * * * * * * *

С.Пронівський. ОБОРОНЦІ РЕҐІОНАЛІЗМУ І ТАБОРОВИХ РАД ...

Журнал "Українське Громадське Слово" ч.8, 1955, ст. 183-185 помістив статтю під заголовком: "УККА ЧИ ДПІ ТАБОРОВІ РАДИ?" За цю статтю Редакція одержала від читачів признання, що так правдиво зірвано маску з ганебної практики таборових рад і переведених виборів до УККА. Але знайшовся якийсь один оборонець цих практик, анонім /М.Н./, на нашу думку це мабуть ініціяли редактора "Вільної України", збірник 7, 1955 - Микола Нагірняк, і в статті "ШЛЯХ СОЦІЯЛІСТИЧНО-РЕВОЛЮЦІЙНИЙ" не тільки обороняється проти висказаної правди, але ще й робить закиди "УГСлові", мовляв: "Це типовий підхід демагогії - протисоборницької і протидемократичної"..., свою "правду" /М.Н./ основує на тім, що, мовляв, в політичній раді УККА "цифра 6 православних і 22 католиків неправдива. Справді на всіх 28 осіб є 12 православних членів... а решта 16 осіб католиків"...

Але тут /М.Н./ свідомо фальшує і називає уніятів католиками, а це не все одно, бо різниця між уніятами і католиками така як між раком і рибою. Всім це відомо і раків ніхто не називає рибою, а риби - ракам, це знають малі діти, а вислужники Ватикану українців уніятів називають католиками. Але при цьому всьому /М.Н./ не подав імена тих "католиків" і православних та їх територіяльного походження і свідомо баламутить. Ну а про Раду Директорій то вже й не зачитується, не було як.

Цей-же самий оборонець /М.Н./ баламутить далі так: "Бо нема гіршої шкоди для соборности, як вносити взаємну церковну і релігійну ненависть і фанатізм"..., а ми ще додамо: і фальшування віроісповідання українського народу, називаючи українців уніятів католиками. Цим фальшуванням займаються: Католицька Акція, "УКРух" д-ра В.Янівa, /М.Н/ з "Вільної України", редактор одної газети - "вождь" із "сльонової" кости і ще деякі газети, що видаються з "невідомих" джерел, або з гадючих джерел.

"Українське Громадське Слово" боролося і бореться проти всякого фальшованого патріотизму, брехні, баламуцтва і проти безидейних матеріялістичних осібняків, що на свою користь використовують навіть соціялізм і соціялістичні партії - доки їм вигідно, потім підтасовуються до націстичного Краківського Комітету за доби гітлеріяди, а в Америці ці мізерні торбохвати стають оборонцями "демократичного соціялізму" і безпартійними, - бо так їм сьогодні матеріяльно вигідно. Безидейні лайдаки! А хіба може бути соціялізм н е д е м о к р а т и ч н и й ?

Для "Українського Громадського Слова" всі українці мають однакову ціну і значіння в конфесійному відношенню і единокровних братів однаково поважає як православних так і уніятів, як римо-католиків /В.Кубійович нарахував їх в Галичині більше як півмільйона/ так і евангеликів, як баптистів так і безвірників, або й того хто хотів би вірувати в перуна, даждьбога і т.д. Але "УГСлово" призирає отих рабів, наймитів, безидейних егоїстів, що галасують і пишуть, називаючи українців - уніятів "українськими католиками", або й просто "католиками", як це робить і /М.Н./ в збірнику "Вільна Україна". Така акція є шкідлива, не демократична, не соборницька і не українська.

"Українське Громадське Слово" поборює регіональний опортунізм який би він не був, поборює всі орієнтації на кого б вони не були, поборює фальшивий демократизм - через який хотять прийти до влади, а тепер прийшли до жолобу, поборює брехню і тих, що шукають в чужому оці порошинку а в своєму недобачають /бо не хочуть добачати/ цілої колоди, або як той "порядний чоловічок," що біжить і кричить - "ловіть злодія".

"Українське Громадське Слово" йде шляхом Суверенно-Соборницьким, революційно-прогресивним і трудовс - демократичним; відкидає не тільки реакцію, тоталізми, міщанську демократію і, навіть, "демократичний соціялізм" з його егоїстичними і матеріялістичними "вождями" і ліквідаторами справжніх соціялістичних партій, що були і по формі і по змістові українськими національними партіями.

/М.Н./ наш шлях і наша правда не подобаються. Ну, хай воює далі за "піємонтський" регіоналізм, за покатоличення, бо це потрібно Ватиканові і Польщі.

◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆

Газети, журнали і збірники, що надходили до "УГСлова" в 1955 році. Продовження.

21. "ОВИД", місячник. Видає і редагує Микола Денисюк. Буенос Айрес, Аргентина.
22. "РОЗБУДОВА ДЕРЖАВИ", квартальник. Орган студ.комсій "Зарева". Денвер, ЗДА.
23. "ВІСТІ" Товариства Українських Інженерів в Новім Йорку, ЗДА.
24. "НАША ПРАЦЯ", місячник. Релігійно-освітній бюлетень Парафії Ю.Перемоги в Міннеа-
25. "УКРАЇНСЬКИЙ ЗБІРНИК" чис. I, 2, 3, 4, - 1955. Видає Інститут для вивчення /полісі. СССР в Мюнхені. Редагує Колегія Наук.Ради Інституту.
26. "БІБЛОС". Журнал бібліографії, критики і рецензій. Видає Д-р М.Сидір - Чарторийський. Новий Йорк, ЗДА. Виходить місячно.
27. "КОЗАЧЕ ЖИТТЯ"-"КАЗАЧЬЯ ЖИЗНЬ", щомісячний літературно-політичний журнал. ЗДА.
28. "КАЗАК", орган казачьего национально-освободительного движения. Париж, Франція.
29. "КАЗАЧЬЕ ЕДИНСТВО", орган группы вольних казаков комбатантов. Париж, Франція.
30. "ABN Korrespondenz. Munchen, W. Germany.
31. "SOCIALIST REVIEW", London England.
32. "НА СЛІДАХ", орган Українського Національного Музею в Онтаріо, Каліфорнія. ЗДА.

◆ ◆

ЛИСТУВАННЯ.

... Не про книжку: Іван Завзятий - Блудний син; гарна книжка! я, читаючи її, разом з тими героями - то ридав, то реготався до несхочу...Я, переживав з ними їх долю і недолю... Неначе озарило мене сонце, дало й мені хвилину радості... Не перестають жити і творити наших Квітків-Основяненків - котрого то писання "Маруся" до невгамовних сліз зрушують, читаючи їх... Отож зичу і бажаю оттим нашим живучим Геніям щастя і доброго життя... Много, много літ! Хай живуть і пишуть про такі речі як "Блудний Син" для добра трудової кляси, для слави і добра, для всього нашого поневоленого народу!... А.Ж.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ, КУПУЙТЕ І ЧИТАЙТЕ "Українське Громадське Слово" і книжки:

I.	Никифор Григоріїв:	Українська боротьба за державу в 1917-1920 рр. Чому українці не вдержали своєї держави.....	$ 0.60
2.	" "	Поляки на Україні. Польсько-українські відносини.....	" 0.65
3.	" "	Підстави української незалежної політики.....	" 0.60
4.	" "	Українська національна вдача.....	" 0.60
5.	" "	Соціялізм та національна справа.....	" 0.50
6.	" "	Основи націознання.....	" 0.60
7.	І.Камянецький:	Німці й Україна.....	" 0.70
8.	Іван Завзятий	Блудний син.....	" 2.00
9.	П.Богацький, М.Шаповал, А.Животко:	"Українська Хата". Спогади з 1909 - 1914 років про видання журналу "Українська Хата", суспільно - громадське, політичне і літературне життя.....	" I.00
I0.	М.Шаповал	Схема життепису /Автобіографічний шкіц/ за час від народження до I5 лютого 1919 року.....	" I.00

Книжки висилаються на замовлення і по заплачені належитости. Пересилка на наш кошт.

Передплату на "Українське Громадське Слово" і замовлені книжки, з поданого тут цінника просимо посилати на адресу:

Ukrainian Community Word. P.O.Box 103, Brooklyn 25, N.Y., U.S.A.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: "У.Г.Слова"	на І рік:	на І/2 року:	поодиноке число:
БЕЛЬГІЯ.....	I20 б.франк.	60 б.франк.	I0 б. франк.
БРАЗИЛІЯ.....	72 круз.	36 круз.	6 круз.
ЗДА і КАНАДА.....	3.50 долярів	I.80 долярів	30 центів

В інших державах по курсу американського доляра, в країні передплатника.

ПРЕДСТАВНИКИ "УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДСЬКОГО СЛОВА":

БЕЛЬГІЯ: Mr Zavziaty Jean, 90 rue Wazon, LIEGE. Belgique.

БРАЗИЛІЯ: Mr. Kravtchenko S., Rua Helvetia, 1027, SAO PAULO. Brasil.

ФРАНЦІЯ: Mr. Bondar Ivan 31 rue des Cordelieres, PARIS 13. France.

Просимо наших передплатників і читачів у згаданих державах за одержані примірники "Українського Громадського Слова" розраховуватися у наших Предстанників. Також просимо до них звертатися в справі замовлення "Українського Громадського Слова" і книжок. + + + + + + + + + + + + Редакція.